

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์อุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจากจีน ภายใต้ความตกลงการค้าเสรีไทย-จีน ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะสั้นและระยะยาวของปัจจัยราคาและรายได้ของสมการอุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจากจีน โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาสแรกปี พ.ศ. 2541 ถึงไตรมาสสามปี พ.ศ. 2547 รวม 27 ไตรมาสของข้อมูลปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีน ราคาเปรียบเทียบ และรายได้เปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพื่อต้องการจัดภาพลวงตาทางการเงิน (money illusion) โดยขั้นตอนแรก เป็นการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี two-steps approach ของ Engle-Granger ขั้นตอนที่สอง ทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวด้วยการทดสอบ Augmented Dickey-Fuller test ของ error terms ในสมการอุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจากจีน ขั้นตอนสุดท้าย ประมาณอุปสงค์นำเข้าด้วยแบบจำลอง Error Correction Mechanism (ECM)

ส่วนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มการนำเข้าแอปเปิลจากจีน ภายใต้การค้าเสรีไทย-จีน จากข้อมูลรายเดือนของปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2541 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2547 รวม 84 เดือน โดยเปรียบเทียบข้อมูลปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีน กับข้อมูลปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีนที่ปรับด้วยดัชนีฤดูกาล (seasonal index) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการแนวโน้มถดถอยเชิงเส้น และสมการ piecewise regression

ส่วนที่ 3 ศึกษาลักษณะผลกระทบทางเศรษฐกิจและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเข้าผักและผลไม้จากจีนต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ โดยการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน วิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

6.1.1 สรุปผลการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะสั้นและระยะยาวของ ปัจจัยราคาและรายได้ในสมการอุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจากจีน

1) ทดสอบความนิ่งของข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ทำการศึกษาเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) จึงต้องทดสอบความนิ่งของข้อมูล เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาความสัมพันธ์ไม่แท้จริงเกิดขึ้น (spurious regression) ซึ่งผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี Dickey-Fuller (DF) test และวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) test ให้ผลสอดคล้องกันคือ ตัวแปรปริมาณนำเข้า ($\ln Q_m$) ราคาเปรียบเทียบ [$\ln(P_m/CPI_t)$] และรายได้เปรียบเทียบ [$\ln(Y_d/CPI_t)$] มีความนิ่งที่ระดับ $I(1)$ ซึ่งมีลักษณะเป็น random walk process, random walk with drift process และ random walk with drift process ที่มี linear time trend ร่วมด้วย ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งสามารถนำไปประมาณสมการถดถอยได้โดยไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ไม่แท้จริง

2) ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว

การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว ได้ทดสอบค่าความคลาดเคลื่อน e_t ของแบบจำลองอุปสงค์นำเข้าด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) test โดยพิจารณาจากสมการดังต่อไปนี้

สมการที่ 1 แสดงปริมาณนำเข้าขึ้นอยู่กับราคาเปรียบเทียบ [$\ln Q_m = f \ln(P_m/CPI_t)$]

สมการที่ 2 แสดงปริมาณนำเข้าขึ้นอยู่กับรายได้เปรียบเทียบ [$\ln Q_m = f \ln(Y_d/CPI_t)$]

สมการที่ 3 แสดงปริมาณนำเข้าขึ้นอยู่กับราคาเปรียบเทียบและรายได้เปรียบเทียบ

$$[\ln Q_m = f \ln(P_m/CPI_t), \ln(Y_d/CPI_t)]$$

ผลการศึกษา พบว่าตัวแปรปริมาณนำเข้า ($\ln Q_m$) ราคาเปรียบเทียบ [$\ln(P_m/CPI_t)$] และรายได้เปรียบเทียบ [$\ln(Y_d/CPI_t)$] มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว แม้ว่าในระยะสั้นจะมีภาวะที่ทำให้ตัวแปรดังกล่าวออกจากดุลยภาพไปบ้าง แต่จะมีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว โดยสมการที่ 1 และสมการที่ 2 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 สมการที่ 3 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ตามลำดับ

3) ผลการประมาณอุปสงค์นำเข้า ด้วยแบบจำลอง ECM

การประมาณสมการอุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจากจีน ด้วยแบบจำลอง ECM พบว่าปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีน สามารถอธิบายได้ด้วยราคาเปรียบเทียบและรายได้เปรียบเทียบ ร้อยละ 81 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยตัวแปรรายได้เปรียบเทียบมีความสัมพันธ์ทางเดียวกับปริมาณนำเข้า ให้ค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 15.92 ส่วนราคาเปรียบเทียบมีความสัมพันธ์ทิศทางตรงข้ามกับปริมาณนำเข้า ให้ค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 2.59 แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลง

รายได้ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจะมีผลต่อการนำเข้าแอปเปิลจากจีนมากกว่าการเปลี่ยนแปลงราคา
นำเข้าแอปเปิลจากจีน ดังนั้น การดำเนินนโยบายรายได้จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณนำเข้า
แอปเปิลจากจีนมากกว่านโยบายราคา นอกจากนี้ พบตัวแปรในสมการอุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจาก
จีนมีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะสั้น เท่ากับ -0.84 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 อธิบายถึง
การปรับตัวเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพระยะยาว ของตัวแปรในสมการอุปสงค์นำเข้าในระยะสั้นเร็วกว่าไทร
มาสก่อน

6.1.2 สรุปผลการศึกษาแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มการนำเข้าแอปเปิลจากจีน

ภายหลังการค้าเสรีไทย – จีน

เนื่องจากแอปเปิลเป็นผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลทางการเกษตรจะพบ
อิทธิพลของฤดูกาลร่วมด้วยเสมอ (ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2535) ดังนั้น จึงศึกษาเปรียบเทียบข้อมูล
ปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีน กับ ข้อมูลปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีนที่ปรับด้วยดัชนีฤดูกาล
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการแนวโน้มถดถอยเชิงเส้น และสมการ piecewise regression ในรูปสมการ
เชิงเส้นตรง ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะอุปสงค์การนำเข้าแอปเปิลจากจีน ภายหลัง
การค้าเสรีไทย-จีน ได้อย่างชัดเจน พบว่าการประมาณผลจากข้อมูลปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีนที่
ปรับด้วยดัชนีฤดูกาล สามารถอธิบายการนำเข้าแอปเปิลจากจีนได้ดีกว่าการประมาณสมการจาก
ข้อมูลการนำเข้าแอปเปิลจากจีนที่ไม่ได้ปรับด้วยดัชนีฤดูกาล ซึ่งให้ผลการประมาณการทั้งใน
สมการแนวโน้มถดถอยเชิงเส้น เท่ากับร้อยละ 60 และ สมการ piecewise regression เท่ากับร้อยละ
65 ด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยการศึกษาสมการ piecewise regression สามารถแสดง
การเปลี่ยนแปลงแนวโน้มการนำเข้าแอปเปิลจากจีนภายหลังการค้าเสรีไทย-จีน ได้อย่างชัดเจน คือ
เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาเพิ่มขึ้น 1 เดือน ในช่วงก่อนการค้าเสรีไทย-จีน (มกราคม 2544 -
กันยายน 2546) จะพบปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีนเพิ่มขึ้นเท่ากับ $70,631.8$ กิโลกรัมต่อเดือน แต่
ภายหลังการค้าเสรีไทย-จีน พบว่าปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีนเพิ่มขึ้นเท่ากับ $289,804.5$ กิโลกรัม
ต่อเดือน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายการค้าเสรีไทย-จีน มี
ผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณนำเข้าแอปเปิลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6.1.3 สรุปผลศึกษาลักษณะผลกระทบทางเศรษฐกิจของการค้าแอปเปิล และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเข้าผักและผลไม้จากจีนต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ

1) สรุปสถานการณ์การค้าเสรีไทย-จีน

แม้ว่าไทยจะมีศักยภาพในการผลิตผักและผลไม้เมืองร้อน แต่ก็สามารถผลิตผักและผลไม้เมืองหนาวได้บางชนิดทางภาคเหนือตอนบน ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการนำเข้าผักและผลไม้จากจีนดังนี้ พบว่าภายหลังการค้าเสรีไทย-จีน มูลค่าการค้าผัก-ผลไม้ระหว่างไทยและจีนเพิ่มขึ้น โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้าผักกับจีนเพิ่มขึ้นร้อยละ 60.07 แต่ได้ดุลผลไม้กับจีนลดลงร้อยละ 80.02 ทั้งนี้ผักและผลไม้ส่งออกสำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง ลำไยแห้ง ลำไยสด ทุเรียนสด และมังคุด เป็นต้น โดยมันสำปะหลังมีส่วนการส่งออกสูงที่สุดคือ ร้อยละ 99.80 ของมูลค่าการส่งออกผักทั้งหมด ผักและผลไม้นำเข้าสำคัญได้แก่ แครอทและเทอร์นิป กระเทียม มันฝรั่ง แอปเปิล แพร์และควินซ์ พบว่าแอปเปิลมีส่วนการนำเข้าสูงที่สุดคือ ร้อยละ 61.07 ของมูลค่าการนำเข้าผลไม้

2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจและผลกระทบจากการนำเข้าผัก-ผลไม้ต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ

การนำเข้าผักเมืองหนาวจากจีน อาจส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนการส่งเสริมการปลูกพืชบางชนิดของโครงการหลวง เนื่องจากพบปริมาณนำเข้า ถั่วลิ้นเต่า เซเลอรี และแครอท เพิ่มขึ้นภายหลังการค้าเสรีผัก-ผลไม้ เพียง 3 เดือน (ค.ค.-ธ.ค. 2546) (นิพนธ์ ไชยมงคล และคณะ, 2546) อย่างไรก็ตาม ผักและผลไม้ รวมถึงผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปของโครงการหลวง ภายใต้ตราสินค้า ดอยคำ ยังคงสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค ในด้านความสด สะอาด ปลอดภัยจากสารเคมี ดังนั้นการค้าเสรีไทย-จีน ในส่วนของผักและผลไม้ จึงเกิดผลกระทบไม่มากต่อมูลนิธิโครงการหลวง แต่เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม ซึ่งส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูกทางภาคเหนือของประเทศ เนื่องจาก ราคากระเทียมนำเข้าจากจีนมีราคาต่ำกว่าต้นทุนการผลิตกระเทียมของไทย ถึงแม้ว่าคุณภาพกระเทียมของไทยจะดีกว่ากระเทียมจีน แต่ราคากระเทียมจากจีนถูกกว่ากระเทียมของไทย อีกทั้งรสชาติของกระเทียมไม่ต่างกันมากนัก ส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคกระเทียมจากจีนทดแทนกระเทียมของไทยได้ อย่างไรก็ตามรัฐบาลมีนโยบายรองรับผลกระทบการค้าเสรีไทย-จีน โดยให้ปรับลดพื้นที่การเพาะปลูกกระเทียมปี 2546/47 ลงพร้อมทั้งเสนอแนะให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน โดยจ่ายเงินชดเชยให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม เป็นจำนวน 1,500 บาทต่อไร่สำหรับการปลูกพืชล้มลุก และเป็นจำนวน 2,000 บาทต่อไร่สำหรับการปลูกไม้ยืนต้น เพื่อลดความเสี่ยงด้านการตลาดของกระเทียม การลดผลกระทบเบื้องต้นของรัฐบาล อาจส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพาะปลูกกระเทียม

ตลอดจนอาจทำให้พันธุ์กระเทียมของไทยต้องสูญหาย เนื่องจากไม่มีการเพาะปลูกกระเทียมอีกต่อไป รัฐบาลควรใช้มาตรการการนำเข้าในด้านสุขอนามัย และการตรวจสอบสารพิษตกค้างอย่างเข้มงวด ในการลดผลกระทบที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ควรมีการประสานงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในการวิจัยและพัฒนาพันธุ์กระเทียมไทย ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กระเทียมไทย ให้เป็นที่ยอมรับของสากล อาทิเช่น การผลิตยารักษาโรค หรือผลิตภัณฑ์อาหารเสริม เป็นต้น อีกทั้งให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำ ตลอดจนเทคนิค การเพาะปลูกพืชที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกร หากพื้นที่ใดไม่สามารถปรับเปลี่ยน ไปปลูกพืชชนิดอื่นได้ ควรจัดหาอาชีพรองรับให้แก่เกษตรกรอย่างเร่งด่วน ต่อไป

แอปเปิลเป็นผลไม้เมืองหนาว ขณะที่ไทยมีศักยภาพผลิตผลไม้เมืองร้อน ด้วยเหตุนี้ ไทยจึงเลือกนำเข้าแอปเปิลจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการนำเข้าแอปเปิลจากจีนซึ่งมีราคาถูก ดังนั้น ผู้บริโภคภายในประเทศย่อมเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการค้าเสรีไทย-จีน ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือผู้บริโภคมีความหลากหลายในการเลือกบริโภคผลไม้เพิ่มขึ้น โดยสามารถบริโภคแอปเปิลในราคาถูกลง นอกจากนี้ผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก หรือลดความอ้วน ควรหันมาบริโภคแอปเปิล เนื่องจาก แอปเปิลเป็นผลไม้ที่มีกากใยอาหารสูง (fiber pectin: แอปเปิล 1 ผลมี ไฟเบอร์ ประมาณ 5 กรัม) ซึ่งประกอบด้วยแป้งและน้ำตาลโมเลกุลเดี่ยวถึงร้อยละ 75 น้ำร้อยละ 80 และไม่มีคอเลสเตอรอล อีกทั้งยังอุดมไปด้วยวิตามินและเกลือแร่ที่สำคัญต่อร่างกาย ได้แก่ วิตามินซี บี6 ธาตุเหล็ก ทองแดง และโพแทสเซียม ที่ให้พลังงานแก่ร่างกายสามารถนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว

ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการค้าเสรีไทย-จีน พบว่าเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจในลักษณะของการเพิ่มปริมาณการค้าระหว่างไทยและจีน โดยเฉพาะการนำเข้าแอปเปิลจากจีนมากที่สุดในโลกคือ 31.28 ล้านกิโลกรัม หรือเป็นสัดส่วนร้อยละ 92.35 ของการนำเข้าแอปเปิลทั้งหมดของไทย ทั้งนี้ จีนสามารถผลิตแอปเปิลได้มากที่สุดในโลกประกอบกับ การใช้เทคโนโลยีการผลิตแอปเปิลของจีนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ต้นทุนการผลิตแอปเปิลจีนต่ำลง (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2546) โดยมูลค่าการส่งออกแอปเปิลต่อหน่วยของจีนมีมูลค่าต่ำสุดเท่ากับ 344 ร้อยเหรียญสหรัฐฯ (พ.ศ. 2546) อย่างไรก็ตาม พบมูลค่าการส่งออกต่อหน่วยของประเทศแอฟริกาใต้มีมูลค่าใกล้เคียงกับจีน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่พบการนำเข้าแอปเปิลจากแอฟริกาใต้เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน จึงสรุปได้ว่าการค้าเสรีไทย-จีน ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจในลักษณะของการเพิ่มปริมาณการค้าระหว่างไทยและจีนในสินค้าแอปเปิล โดยไม่เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจในลักษณะของการเบียดเบียนทางการค้า เนื่องจากมีการเพิ่มปริมาณการค้ากับประเทศแอฟริกาใต้ร่วมด้วย

อย่างไรก็ตาม การนำเข้าสินค้าจากจีนใช้ระยะเวลาเพียงหนึ่งวัน โดยด่านศุลกากร เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องพิธีทางศุลกากร ฝ่ายกักกันพืช กองควบคุมพืชและวัสดุกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รับผิดชอบในการตรวจสอบโรคพืชและศัตรู สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา รับผิดชอบการตรวจสอบสารพิษตกค้าง นอกจากนี้ กรมวิชาการเกษตรตรวจสอบสารพิษปนเปื้อนในผัก-ผลไม้จากจีน ด้วยเหตุนี้ กรมวิชาการเกษตรเตรียมยกเว้นและประกาศกฎกระทรวง ให้แอปเปิลและสาลี่เป็นผลไม้ต้องห้ามที่ต้องผ่านการตรวจสอบสารตกค้างของโรคแมลง สารเคมี และโลหะหนัก ก่อนการนำเข้า นอกจากนี้ คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา ได้เสนอให้มีการปรับปรุงและเครื่องมือการปฏิบัติงานตรวจพืช ให้ได้มาตรฐานการตรวจสอบเพื่อรองรับปริมาณการนำเข้า-ส่งออกพืชที่จะเพิ่มมากขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบสารเคมีในหอมใหญ่ หอมแดง กระเทียม และแอปเปิล เป็นต้น ซึ่งเป็นมาตรการการนำเข้าเพื่อปกป้องผู้บริโภคภายในประเทศ

ทั้งนี้ การดำเนินมาตรการการนำเข้าที่เน้นหนักในเรื่องมาตรฐานสุขอนามัย ในการค้าเสรีผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน จะก่อเกิดประโยชน์ต่อผู้ผลิต ในด้านการลดผลกระทบจากสินค้าชนิดเดียวกัน และต่อผู้บริโภค ที่สามารถเลือกซื้อและบริโภคผัก-ผลไม้ที่มีคุณภาพ ราคาถูก ปราศจากสารพิษปลอมปน ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้มีส่วนสนับสนุนนโยบายด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้โครงการอาหารปลอดภัย(ภาคผนวก ค) ที่เน้นในด้านการบริโภคอาหารที่ถูกสุขอนามัย สะอาด และปลอดภัย โดยส่งเสริมให้คนไทยหันมาบริโภคผักและผลไม้มากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นนโยบายเร่งรัดที่สำคัญในปีงบประมาณ 2548 ของกระทรวงสาธารณสุข ในการรณรงค์และเสริมสร้างสุขภาพของคนไทย ให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี ย่อมจะลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลลงได้ และเพื่อให้บรรลุนโยบายเมืองไทยแข็งแรง (Healthy Thailand) ภายในปี พ.ศ. 2560 (ภาคผนวก ข) ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพแข็งแรงและอายุยืนยาว

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การค้าเสรีเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศและสังคมโดยรวม จำเป็นที่ทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ต้องร่วมมือและมีความพร้อมในปรับตัวต่อสถานการณ์การค้าเสรี ซึ่งในส่วนของรัฐบาล จำเป็นต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในประเทศในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและการปฏิบัติในการค้าเสรีแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานสินค้าภายในประเทศและสินค้านำเข้า เพื่อปกป้องผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ สุดท้ายนี้ มีคณะทำงานติดตามและประเมินผลการเจรจาการค้าเสรีในแต่ละประเทศเพื่อสามารถให้คำแนะนำและเสนอมาตรการรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งช่วยลดผลกระทบจากการค้าเสรีทางหนึ่ง ภาคเอกชนนั้นควรศึกษาวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนให้ได้

มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล พร้อมทั้งดำเนินการตลาดในเชิงรุก เพื่อขยายโอกาสทางการค้า และสร้างความเชื่อมั่นในตราสินค้าของไทยสู่ตลาดโลก

6.2 ข้อเสนอแนะ

1) การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์จากสมการอุปสงค์นำเข้า เพียงด้านเดียว ซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์ผลกระทบการค้าเสรีระหว่างไทยและจีน ไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาด้านอุปทานร่วมด้วย เพื่อให้เห็นภาพผลกระทบจากการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน ได้ชัดเจนและครอบคลุม มากยิ่งขึ้น

2) การเลือก lagged term (p) ในการทดสอบ Unit root ด้วยวิธี ADF-test นั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละงานวิจัยหรือสามารถใส่จำนวน lag ไปจนกระทั่งไม่เกิดปัญหา autocorrelation และในการเลือก lagged length ในการทดสอบ Cointegration ตามวิธี two-steps approach ของ Enders (1995) นั้นจะเลือก lag length ที่สูง เช่น lag length ที่ P^* โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของ lag length ที่ P^* นั้นต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ หากไม่ต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติให้เลือก lag length ที่ P^*-1 จนกระทั่งสัมประสิทธิ์ของ lag length นั้นต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) การศึกษาอุปสงค์นำเข้าที่เปิดจากจีนสามารถศึกษาจากวิธีของ Johansen and Juselius เป็นวิธีการที่สามารถประยุกต์ใช้กับแบบจำลองที่มีตัวแปรมากกว่า 2 ตัวขึ้นไป และสามารถหาจำนวน Cointegrating Vectors ได้พร้อม ๆ กัน โดยไม่ต้องระบุว่าตัวแปรใดเป็นตัวแปรอิสระ (exogenous variable) หรือตัวแปรตาม (endogenous variable) ซึ่งในการทดสอบจะอิงกับ Vector Autoregressive (VAR) Model